

TÖRE

İKİR
SANAT
VE
EDEBİYATTA

Yıl: 2 Sayı:13 Şubat 2013 10 ₺

**FİKİR SANAT VE EDEBİYATTA
TÖRE**

**Aylık Fikir Sanat Edebiyat
Dergisi**

Yıl: 2 Sayı: 13 Şubat 2013

ISSN:2146-7773

**İmtiyaz Sahibi
ve**

**Sorumlu Yazı İşleri Müdürü
Ömer Faruk BÉYCEOĞLU**

**Yayın Danışmanı
A. Yağmur TUNALI**

**Sanat Koordinatörü
H. Nurcan YAZICI
Ahmet ŞAFAK**

**Editör
İbrahim METİN**

**Halkla İlişkiler Koordinatörü
Mehmet Yıldırım YÜCE**

**Grafik - Tasarım
İsmail KANDEMİR**

**Düzeltilme
Firdes İŞİK
Hacer KÜTAY**

**Büro
Merve TOSUNCUK
İlbiçe Sıla YILDIRIM**

**İletişim
tore@toredergisi.com
www.toredergisi.com**

İdare Yeri

**Çetin Emec Bulvarı 1314 Caddesi 1315 Sokak
Can Apt. 7/3 A. Öveçler - ANKARA
Tlf: 0.312.472 70 10 - Faks: 0.312.472 70 11
Cep: 0.532.373 11 24**

Baskı / Cilt

**Hilal Form Matbaacılık Mak. San. ve Tic. Ltd. Şti.
Öz Ankara Toptancılar Sitesi 2. Blok No: 52
Macanköy - ANKARA
Tel: 0312 397 38 78 - Faks: 0312 397 56 31
www.hilalform.com.tr - hilalform@hilalform.com.tr**

Sertifika No: 17793

Basım Tarihi: 21.03.2013

Fiyatı: 10 TL

İ Ç İ N D E K İ L E R

TÖRE'den / 03

**Avrasya Ve Avrasya'daki Türk Varlığı
Prof. Dr. Saadetin GÖMEÇ / 05**

**Kır Saçlı Hakimin Son Hükümü
Ahmet YOZGAT / 10**

**Geçmişten Günümüze Kağıdın Büyülü Hikayesi
Dürdane ÜNVER / 11**

**Ah! Anadolu Ah!
Kürşat TECEL / 15**

**Ercüment
Hasan KAYIHAN / 17**

**Patrikhâne Ve Ruhban Okulu
Zeki ÖNSÖZ / 20**

**Hiç
İsmail KANDEMİR / 24**

**Irak Türkmen Edebiyatından Nesir Örnekleri -IV
Yrd. Doç. Dr. Hatem TÜRK / 27**

**Erbil Ağtı
Yavuz Bülent BAKİLER / 31**

**Ebülfez Elçibey İle Bağımsızlığa Giden Yol
Afşar ÇELİK / 32**

**Şubat'tan Günüm Gitti...
Cemal ŞAFAK / 36**

**Ben Bu Çağın Dışındayım
Hasan BEŞER / 37**

**Gelenekle Yenilik Arasında
Yahya AKENGİN / 40**

**Bana Bir Türkü Söyle
Mehmet Ali KALKAN / 42**

**Dilaver Cebeci'nin Bilinmeyen Bir Şiiri
Kâmil Hayati AYDIN / 43**

**Almanya'da Eğitimde İslâm Ve Türk Düşmanlığı
Yrd. Doç. Dr. Sakin ÖNER / 45**

**Bu Akşam
A. Yağmur TUNALI / 47**

**Türk Ekonomisine Genel Bakış
Dr. Füsün Koroğlu ÇORAPÇIOĞLU / 48**

**Güvercin
âi-i rıza / 51**

**Türk Yağdan Üzr İstemez
Zalimhan YAKUP / 52**

**Gelin Carflar Tanış Olalım
Yaşar KALAFAT / 54**

Görüm Gedin...
Nazile GÜLTAC / 55

Umuda Yolculuk Serüveni
Emrah POLAT / 56

Yaşlı Kadınlar
Dulat İSABEKOV / 58

Kırk Kan/Atlı Kuş
Leyla ARSAL / 62

Mustafa Kemal Atatürk: Biz Doğrudan Doğruya Türk
Milliyetçisiyiz!
Coşkun ÇOKYİĞİT / 63

Desenler: Y. Kemal YOZGAT - Ramazan TÜRKMEN
Kaaf'tıSanatı:Dürdane ÜNVER

Kapak Resmi: Gültekin AKENGİN
(Kağıt Üzerine Karışık Teknik 50x70)
Düzenleme: İsmail KANDEMİR

ABONE ŞARTLARI

Abonelik için lütfen
"http://www.toredergisi.com/abone-ol.html"
adresindeki formu eksiksiz doldurunuz veya Adınızı,
Soyadınızı, Adresinizi, Telefon Numaranızı ve e-mail adresinizi
elektronik posta adresimize (tore@toredergisi.com) veya
0.532.373 11 24 nolu telefona bildiriniz.

Abonelik Bedeli:
Öğrenci: 75 TL / Yurtiçi: 90 TL /
Yurtdışı: 90 EURO (Ya da karşılığı Türk Lirası'dır.)
Kurum Aboneliği: 185 Türk Lirasıdır.

Abone bedelini;
Ömer Faruk BEYCEOĞLU adına açılmış bulunan:
6090548 nolu Posta Çeki hesabına,

Ziraat Bankası
TL IBAN: TR11-0001-0017-2743-4429-0550-01
Euro IBAN: TR89-0001-0000-1343-4429-0550-04

Türkiye İş Bankası
TL IBAN: TR42-0006-4000-0014-1960-0253-38
Euro IBAN: TR15-0006-4000-0024-1960-0075-83

Garanti Bankası
TL IBAN: TR66-0006-2000-0010-0006-6965-05
hesaplarına yatırabilirsiniz.

TEMSİLCİLİKLER VE SATIŞ NOKTALARI

ADANA-Abdullah BEYCEOĞLU (0.544.608 51 97)
AFYON - Ercan KAYAYERLİ (0.506.300 48 27) SAĞLAM KİTAPBEVİ (0.536.871 3)
AMASYA - Sebhattin GÜNAYDIN (0545.809 92 87), DAMLA KIRTASİTE (0.532.)
ANKARA - AKÇAĞ YAYINEVİ (0.312.432 17 98),
GAZİ KİTAPBEVİ (0.312.223 77 73), MEFKURE SAHAFA (0.312.430 10 80)
HASRET KİTAPBEVİ (0.312.311 70 62), TDV SİHHİYE (0.312.229 73 36),
AKDENİZ BÖLGE TEMSİLCİSİ - İsmail UÇAR (0.532.646 80 34)
ANTALYA - Hamdi KUTLUAY (0.532.377 11 95)
AYDIN Barış İRGAT (0.542.665 27 52)
BALIKESİR - Tarkan İYİ (0.501.910 01 58) Muhammed ÖZSAYIN (0.534.923 53 1)
BURSA - Sevim YAKICI (0.505.344 99 45)
ÇORUM - Mehmet ABAGAOĞLU (0.505.597 35 42), Somer BUĞDAYLI (0.506.854 45 00)
ÇORUM/İSKİLİP - Ahmet PEKMEZCİ (0.541.846 35 09)
ERZURUM - Yunus Bugra YILMAZ (0.533.382 85 77)
ESKİŞEHİR - Mehmet Ali KALKAN (0.555.966 57 52),
GAZİANTEP - Öğürlan SAYGILI (0.505.276 41 58)
İSTANBUL - Yağmur ŞENGÖK (0.534.846 57 22) Öğürlan Murat ÖZTÜRK (0.51.
BİLGE OĞUZ YAYINLARI (0.212.527 33 65) KİTAPBEVİ (0.212.512 43 28),
İZMİR - Yeşim Yelgar ÇNLÜ (0.505.817 50 47)
KAYSERİ - KIVILCIM KİTAPBEVİ (0.352.222 74 12), KIVILCIM KİTAPBEVİ (0.35
K.MARAS - Osman TOPAL (0.542.675 64 10)
KONYA - BUĞRA KİTAPBEVİ (0.332.351 05 15)
MANİSA - Şahin BOZKURT (0.505.808 01 04)
MERSİN - Abdullah DUMAN (0.532.232 05 17)
MERSİN/ERDEMLİ - Şamil Mehmet KORKMAZ (0.539.393 24 06)
MERSİN/SİLİFKE - Rifat KARADUMAN (0.506.987 17 92)
ORDU - Ünal ERKAN (0.532.466 53 61)
OSMANİYE - Mustafa Ş. ÖZDARENDELİ (0.505.625 56 53)
Bahadır KEŞKİN (0.505.625 55 50) Ahmet KIRACI (0.506.402 75 86)
RİZE - İhan KURT (0.505.561 52 63)
SAKARYA - Dursun YELKEN (0.335.352 04 12)
SAMSUN - Ahmet GÜVEN (0.505.832 49 63)
SİVAS - Volkan Kitabevi (0.346.221 74 56) Gamze MUTLU (0.505.596 40 60)
TOKAT - Alparslan DEMİR (0.505.665 39 09)
TRABZON - H.Nurcan YAZICI (0.532.645 97 49), AKSAKAL KİTAPBEVİ
VAN - Celil BÜLBÜL (0.533.317 73 85)
YALOVA - Hacer KARAKAYA (0.555.608 03 18)
AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ - Erhan SOLMAZ (0.507.237 86 13)
A.Ü. DİL VE TARİH-COĞRAFYA FAKÜLTESİ - Nihat YILMAZ (0.507.309 77
A.Ü. HUKUK FAKÜLTESİ - Samet KARPUZ 0.555.838 51 98
BURDUR M. AKİF ERSOY ÜNİVERSİTESİ - Yrd. Doç. Dr. Şevkiye KAZAN
EGE ÜNİVERSİTESİ - Hasan Kağan YAYLA 0.505.378 04 04
ESKİŞEHİR OSMAN GAZİ ÜNİVERSİTESİ - Prof. Dr. Hilmi ÖZDEN
HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ - Dr. Hüseyin YENİÇERİ 0.532.503 94 01 -
Ferhat YERĞİ 0.507.755 12 69
İSTANBUL YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ Çağrı Aydın GÜRÜNLÜ 0.539.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ - Tolga AKISKA 0.533.543 37 73
ALMANYA - Fatih İLBAY (004915147036964) - BRAUNSCHWEIG Şafak AZER
0049(0)1752018531 - MANNHEİM Suna Emre GÜLEÇ 00496216685854 -
NEUSS Hasan KAYIHAN 00491634018049
AZERBAJCAN - Rebiyye ZERDABİ 00994 552 910 212
AVUSTURYA - Biral ÖZTÜRK (0043 660 48 28 200)
KKTC Emete Güçlügözlüoğlu (0.533.865 04 57

IRAK TÜRKMEN EDEBİYATINDAN NESİR ÖRNEKLERİ - IV

Yrd. Doç. Dr. Hatem TÜRK*

Göktepe

Çağdaş Irak Türkmen edebiyatının önemli eserlerinden biri de Göktepe romanıdır. (1)

Roman, Kerkük'e bağlı Göktepe ve Yeşildağ köylerinde geçmektedir. Romanda, Göktepe halkının Yeşildağ köyündeki Yüksel Ağa'nın ağalık düzeyine karşı mücadelesi anlatılmaktadır. Yüksel Ağa, Göktepe gibi civardaki birkaç köyün ağasıdır. Bütün tarlaların sahibi bir derebeyidir. Köylüleri zorla çalıştırdıktan sonra onlara ancak açlıktan ölmeyecek kadar buğday verir. Şehirdeki kolluk kuvvetlerini de arkasına alan Ağa, düzenin kendi lehine işlemesini fırsat bilerek köylülere zulmetmekten geri durmaz. İstedikini döver, istediği kızı eş olarak alır, kendisi için çalışan köylülere de keyfine göre buğday verir. Bunun yanında eğlence ve içkiye düşkün birisidir.

Romanın baş karakteri Hüseyin, Göktepe'de yaşayan gençlerden biridir. Babasını Yüksel Ağa'nın öldürmesinden sonra Hüseyin'de Ağa'ya karşı bir kin duygusu belirmiştir. Hüseyin, kendi köylülerinin aksine Kerkük'le ilişkisi olan biridir. Köyde halkın büyük bir oranı okuma yazma bile bilmemektedir. Herkes verilenlere rıza göstermekte ve bu düzene sadık olmaya çalışmaktadır. Hüseyin ise şehirle ilişkili olduğu için şehirdeki gelişmelerden haberdardır. Onun yüreğinde yanan bir ateş de özgürlüktür. Hüseyin, halkının layık olduğu insanca yaşamı, okumayı, dış dünyayı tanımayı düşlemektedir. Hüseyin, hem arkadaşları hem de köylüleri için aydın fikirli ve önder yaratılışlı biridir.

Yüksel Ağa'nın tarlalarında herkes gibi büyük bir özveriyle çalışan Hüseyin, bir gün çocukluğunda babasının kendisine nişanladığı sevgilisi Ayhan'ı Yüksel Ağa'nın eş olarak aldığını öğrenir. Bu olay Hüseyin'in harekete geçmesini ateşler. Her gün iş dönüşünde bir gülümsemesiyle tüm yorgunluğunu unutturan sevgilisi, istemeyerek de olsa zalim Ağa'nın karısı olacaktır.

Hüseyin, köydeki arkadaşlarıyla Yüksel Ağa'ya karşı mücadele etmeye karar verir. Arkadaşları ve köylülerini bu uğurda örgütlemeye başlar. Yüksel Ağa'nın köylülere davranışları da gün geçtikçe

kötüleşmeye başlar. Hatta hasattan sonra Yüksel Ağa, köylülere üründen alacaklarının yarısını şimdi, yarısını da ekim zamanında vereceğini söyler. Bu durum köylülerin Yüksel Ağa'ya karşı birleşmesini sağlar. Ekim zamanı geldiğinde tüm tarlaların ekilmesine karşın yağmurun yağmadığını bahane eden Yüksel Ağa, köylülere haklarını vermez. Hüseyin ve arkadaşları bu durumda iyi bir plan yaparak Yüksel Ağa'nın depolarından hakları olan buğdayları bir gecede çalarak köylülerin kapısının önüne koyarlar. Uyandığında kapının önündeki buğdayları gören köylüler, bu duruma bir anlam veremeyerek hem çok sevinir hem de Yüksel Ağa'dan korkmaya başlarlar. Çok geçmeden Yüksel Ağa, polisler ve silahlı adamlarıyla Göktepe köyüne gelir. Köylüleri tartaklamasına karşı kimseden laf alamaz. Hüseyin ve arkadaşlarını da yanına alarak Yeşildağ köyüne döner. Gençleri ahırındaki bir odaya hapseden Yüksel Ağa, onları dövdürür. Hapishliklerinde Hüseyin için en iyi şey, Ayhan'ın kendilerine Ağa'dan habersiz, yiyecek getirmesidir.

Bir fırsatını bulan gençler hapsedikleri karanlık odadan kaçarak köylerine giderler. Oradan iyi bir planla Yeşildağ köyüne bir baskın daha düzenlerler. Bu sefer sorunu kökten halletmeye karar verirler. Silahlılarla yapılan baskında Yeşildağ köyünü yakarlar. Yüksel Ağa da Hüseyin'i öldürmek isterken Ayhan tarafından vurulur. Bu baskından sonra Hüseyin polislerden kaçarak şehirdeki bir arkadaşının evinde birkaç ay gizlenir.

Hüseyin'i evinde saklayan Asam, bir gün eve geldiğinde arkadaşına hürriyeti müjdelir. Yıl 1964'tür. Saklandığı yerden çıkan Hüseyin, hapseden çıkan diğer arkadaşlarıyla birlikte köye gelir. Hürriyetin ilanının coşkusu içinde sevgilisine kavuşur. Hüseyin, evlenip mutlu bir yuva kurduktan sonra bir gün yine tutuklanır. 1968'deki 17 Temmuz ihtilalinden sonra yeniden köyüne dönen Hüseyin, doğan çocuğuna da Devrim ismini verir.

Abdulhüseyin Umran'ın Göktepe romanı 1946'dan 1968'deki 17 Temmuz devrimine kadar süren Irak'taki sancılı süreçte Türkmenlerin yaşadıklarına

ayna tutar. Romanda anlatılanlar siyasi tarihle birebir örtüşmektedir. Romanın anlatıcısı bazen yazar bazen de yazarın sözünü emanet ettiği baş kahraman Hüseyin'dir. Romanda vurgulanan, sürekli aç, eğitimsiz ve adaletsiz bırakılan Türkmenlerin haklarını kendilerinin kazanacağı gerçeğidir. Romanda Irak Türkmenlerinin edilgen bir konumda sürekli kendilerine layık görülen kaderlerini beledikleri görülür. Bu, onların dış dünyadan yalıtılmış, yardımsız kaldığını da göstermektedir. Onlar, yeni devrimlerden medet uman fakat her seferinde süküt-ı hayale uğrayan kimsesiz bir toplum durumundadırlar.

Yazarın kendi ismiyle romanda yaşayan Hüseyin, sürekli bu bilinç içerisinde. Roman, ümitsizlik içinde başlar. Fakat yazarın tasarrufuyla belki tutunacak başka bir dalı olmadığı için son tam tersidir. Yazar, yeni rejimden çok ümitlidir. Bu yüzden kahramanına romanın sonunda yeni doğan çocuğunun ismini Devrim koydurur.

Abdülhüseyin Umran Benderoğlu'nun Göktepe romanının en önemli tarafı, Irak'taki Baas Partisi'nin yapmış olduğu devrimi yüceltmesidir. Bu tarafla roman, yazıldığından bugüne kadar Saddam döneminin bütün acılarını yaşayarak nihayet yurtlarından ve canlarından olma bahtsızlığıyla karşılaşan Irak Türkmenlerinin doğal tepkisini çekmektedir.(2) Zira Saddam Hüseyin, her halükarda son yüzyılın en acımasız diktatörlerinden birisi olarak acıların en büyüğünü başta Irak Türkmen aydınları ve halkı olmak üzere bu bölgede yaşayan herkese göstermiş bir kişidir. Gerek Irak halkı gerekse Irak'a komşu ve akraba ülkeler, her ne kadar Saddam Hüseyin'in tamamen yabancı bir ülkenin iradesince gaddarca yok edilmesine rıza göstermemişse de sonuçta bu diktatörün devrinin bitmesi pek çok çevreyi rahatlatmıştır denilebilir.

Göktepe romanıyla ilgili söylenecek şeylerden birisi de romanın nasıl olup da diktatör Saddam Hüseyin'in döneminde devlete ait bir kurumda yayınlanmış olmasıdır. Bilindiği gibi roman, Irak Kültür Bakanlığı yayınlarından 1975'te çıkmıştır. Bu sorunun cevabını da romanın içeriğinden çıkarmak mümkün görünmektedir. Roman, Irak'ta Saddam'ın mensubu olduğu Baas Partisi rejiminin yaptığı darbeyi yüceltmektedir. Belki Irak Türkleri için ilk bakışta bir zulmün bitmesi ümidini ifade eden Baas Partisi'nin devrimi nihayette bu bölgedeki Türklerin yaşamında bir iyileştirme sunmadığı gibi her şeyi daha da kötüleştirmiştir. Saddam'ın başa gelmesiyle Irak Türk toplumundaki pek çok aydın

susturulmuş bazıları da çareyi Türkiye'ye kaçmakta bulmuştur. Türkiye'ye gelen aydınlar, buraya yerleşmişler ve kendilerine zorunlu olarak yeni bir vatan edinmişlerdir. Fakat Saddam, Türkiye'ye göç eden aydınları rahat bırakmamış sürekli onları takip ettirerek tacizlerine devam etmiştir.

Yazarın rejimin politikalarına paralel bir duruş sergilemesi neticesinde kitabını rahatlıkla bastıracağı anlaşılıyor. Bu yönüyle özellikle çağdaş Türkmen aydınlarının tepkisini çekmesini normal bulmak gerekiyor. Öte yandan romanın başka bir açıdan değerlendirilmesi mümkünse o da yazıldığı coğrafyaya çok yakın olan Anadolu'da benzerlerinin çokluğudur. Bu yönüyle kitabı Türk edebiyatının genel seyri içinde düşünmek mümkün olabilir.

Göktepe, Türk edebiyatının en önemli romanlarından birisi olan Yaşar Kemal'in İnce Memed'ine pek çok açıdan benzerliği ile dikkati çekmektedir. İnce Memed, konusu Güney Anadolu'da geçen bir eşkıyalık hikayesi üzerine yazılmıştır. İnce Memed romanında görülen ağa düzenine karşı eşkıya olup dağa çıkma, Türk edebiyatında sıklıkla görülen bir olgudur. Bu konuyla ilgili olarak Berna Moran, şunları söyler:

"Mehmet Bayrak'ın "Eşkıyalık ve Eşkıya Türküleri" (1985) adlı kitabından da anlaşılacağı üzere, Türk edebiyatında eşkıyalık ve başkaldırı teması hayli yaygındır. 1950 sonrası Anadolu edebiyatında da İnce Memed bu konudaki tek yapıt değil, ama bunların hepsi soylu eşkıya temasını işlemez. Bundan ötürü burda soylu eşkıya romanının yapısını betimlerken İnce Memed'den başka (Mehmet Bayrak'ın adlarını andığı için dikkatimi çeken) şu iki romana da değineceğim: Hasan Kıyafet'in Gominis İmam'ı (1969), ve Timur Karabulut'un Çepel Dünya adlı romanı (1971)." (3)

Berna Moran'ın yukarıdaki yazısında ilgi çeken yerlerden biri de "soylu eşkıya" kavramıdır. Berna Moran, soylu eşkıyalık açısından İnce Memed'i dünya edebiyatından örneklerle karşılaştırır:

"... Yaşar Kemal ilk romanı İnce Memed'in konusunu seçerken de tüm dünyada yaygın olan "soylu eşkıya" hikayesi geleneğinden esinlenmiştir. Köroğu, Yalnız Efe, Çakıcı Efe, gibi, halkın içinden çıkmış ve zalim beylere, ağalara karşı yoksul halkı koruyan eşkıya figürü yalnız Türkiye'de değil tüm dünya edebiyatında görülür. Bundan ötürü İnce Memed yalnız Türk soylu eşkıyalarıyla değil, çeşitli ülkelerin, Robin Hood, Billy the Kid, Jesse James, gibi efsaneleştirilmiş haydutlarıyla akraba sayılır."(4)

Yalnızca roman türünde değil halk hikâyesi efsane ve türkölere konu olan eşkıyalık öyküleri, Anadolu coğrafyasında sıklıkla karşılaşılan bir durumdur. Göktepe romanının mekân ve şahıs kadrosu olarak Anadolu'da yazılanlarla benzerliği aslında bu kitabı geleneğin içinde görmemizi sağlamaktadır.

Göktepe romanını İnce Memed ile karşılaştırmak ve bu romanla benzerlikleri ortaya koymak romanı izah etmede daha verimli olacaktır.

İnce Memed romanında mücadele edilen olumsuz kahraman Abdi Ağa'dır. Abdi Ağa, Dikenlidüzü'nde kurulu beş köyün ağasıdır. Bu bölgedeki tüm topraklar ağaya aittir. Köylüler ağaya çalışır ve karşılığında ağa onlara ürünün üçte birini verir. Bu yüzden köylüler, kışın ortasında zor durumda kalırlar. Bu durum her yıl kendini gösterir. Göktepe romanında da Yüksel Ağa'nın konumu Abdi Ağa ile aynıdır.

Göktepe romanında soylu eşkıya kahraman Hüseyin; İnce Memed romanında İnce Memed'dir. İki kahramanın benzerliği de dikkatlerden kaçmaz. İnce Memed romanının kahramanı Memed, Hatçe ile birlikte büyümüş ve aşkları dillere destan olmuştur. Romana göre Memed ile Hatçe'nin aşkı toplumun onayladığı bir ilişkidir. Hatta bu ilişkide halk, bir kutsiyet bile görür. Romandaki halk, bu sevgilileri Allah'ın nişanladığına ve bunları ayırmaya kalkışanların iflah olmayacağına inanır. Fakat Abdi Ağa bu aşkın arasına girerek Hatçe'yi yeğeniyle nişanlar. Bu olay, romanda İnce Memed'i harekete geçirmiştir. İnce Memed, sevgilisinin nişanlanması üzerine Hatçe'yi de alarak kaçır. Abdi Ağa gençleri yakalar. İnce Memed, Abdi Ağa'yı yaralayıp yeğenini de öldürerek tek başına dağa çıkar. Onun için ağalık düzenine başkaldırı, başlamış olur.

Göktepe romanında Hüseyin, Ayhan ile küçüklüğünden beri toplumun meşru gördüğü bir ilişki içerisindeydi. Herkes onların gelecekte evleneceğine inanır. İki genç de çocukluklarından beri birbirlerine büyük bir aşkla bağlıydılar. Hüseyin'in sevgilisi / nişanlısı Yüksel Ağa tarafından zorla ikinci eşliğe alınır. Sevgilisinin zorla elinden alınmasını hazmedemeyen Hüseyin, Ağa'ya karşı başkaldırı hareketlerine başlar. Bunun için de önce kendi arkadaşlarını sonra da halkı düzene karşı harekete geçirmeye zorlar.

Her iki romanda da başkaldırının görünen nedeni ağaların birincil kahramanlara ve en yakınlarına yaptığı kötülüklerse de olayın arka planında ağaların topluma yapageldikleri eziyetler vardır. Toplum, iki romanda da ağalık düzeni içerisinde sindirilmiş

bir konumdadır. Ekonomik olarak kısıtlanmış olan insanlar, kendilerinde mücadele hakkı görememektedir. Zira öbür taraftan ağalar, merkezi otoritenin zayıflığını fırsat bilerek devletin kolluk kuvvetlerini de yanlarına çekmiştir.

İki kahramanın da babası ağa tarafından öldürülür. Kahramanlar analarıyla birlikte babasızlık yüzünden fakirlik içinde yaşarlar. İki romanda da soylu eşkıyanın mücadele ettiği kişiler ağadır. İki romanda da ağa karakteri halkı sömüren, eğlenceye düşkün, zengin, emrinde çalışanlara haklarını vermeyen, istediğini döven, istediğini alan kişilerdir. Göktepe romanında romanın asıl kahramanının sevgilisini Ağa alırken İnce Memed romanında kahramanın sevgilisini Ağanın yeğeni alacaktır. Her iki romanda da kahramanların, düşmanları olan ağalar öldürülür. İnce Memed de ağayı kahraman öldürürken Göktepe'de ağayı kahramanın sevgilisi ve ağanın karısı olan Ayhan öldürür. Ağaların ölümü üzerine Memed dağa çıkarken Hüseyin saklanmak için şehre gider. İki romanda da kahramanların birer oğlu olur. İki romanın sonunda da genel af beklentisi vardır. Ve beklenen olmuştur. Romanın sonunda İnce Memed'in sevgilisi ölürken diğerinde Hüseyin, mutlu bir şekilde yaşamaya devam eder. Hüseyin, yeni devrimin sahibi olan Saddam Hüseyin'in Baas Partisi'nden geleceğe dair ümit beklentisi neticesinde çocuğunun adını Devrim koyar.

Göktepe romanının Türkiye'de yazılanlarla benzer özellikler taşıması siyasi, coğrafi ve kültürel benzerliklerle açıklanabilir. Devlet otoritesinin zayıfladığı yerlerde bazen yerel kişiler, devletin kolluk güçlerini de arkalarına alarak güçlerine güç katmak suretiyle halka eziyet etmişlerdir. Bu durumlarda halk, gerçekte olsa da olmasa da kendilerine bu düzene baş kaldıran bir kahraman aramışlardır. Çoğunlukla gerçek hayatta bu gibi kişiler yaşamış ve halkın takdirini kazanmıştır. Halk ona birtakım kutsi atıflarda da bulunarak onu zaman zaman ölümsüzleştirmiştir. Bu kahramanlara türkölere yakılmış, birtakım yerlere adları verilmiş ve sonuçta bu kahramanlar modern edebiyat türlerine de girmişlerdir. İnce Memed'in ağalık düzenine başkaldırısını tetikleyen faktörlerden biri de toplumun onu isyana teşvik eden dedikodularıdır.

Zira aslında halkın da buna ihtiyacı vardır:

"İki gün sonra da nişan takıldı. Abdi Ağa da gelinine bir beşi bir yerde taktı.

Nişandan sonra köyün içine bir dedikodudur yayıldı. Kadınlar konuşuyor, çocuklar konuşuyor;

yaşlılar, gençler, erkekler konuşuyordu:

"Memed, kaçıtır onu. Yedirmez Hatçeyi Abdi Ağanın kel yiğeni."

"Korkar Memed."

"Hiç de korkmaz."

"Memedin gözünde kimse korkuyu göremez."

"Göremez."

"Memed bu!"

...

"Abdi Ağanın kel yiğeni, gelmiş fiyaka satıyor. Dolanıyor köyün içinde."

"Boynuzlu..."

...

"Gözlerinde çakırdikeni bitesi."

"Beş köy kendinin şu dağlar da kendinin."

...

"Bir silah geçirse eline..."

"Memed hakkundan gelir onun."

"Keşkeee!"

"Köylü o günleri görse... Kırk gün kırk gece şenlik eder."

"Kara sevdalıları ayıran iflah olmaz" (5)

Türk edebiyatında bu tip eşkıyalık hikâyelerinin öncülerinden biri de Ömer Seyfettin'in yazmış olduğu Yalnız Efe(6)'dir. Hikâyenin soylu eşkıya kahramanı Kezban, babasının ağa tarafından haksızlıkla öldürülmesi sonucu toplumun ve kendinin öcünü almak için ağalık düzenine başkaldırır. Davasını, dağlarda eşkıyalık yaparak sürdüren Kezban'ın en son görüldüğü yere halk, bir kutsiyet yüklemiştir. Bu hikâye de incelendiğinde Göktepe romanıyla benzerlikler arz eder. İnce Memed için söylenebileceklerin çoğu Kezban için de söylenebilir.

Sonuç olarak denilebilir ki, Irak Türkmen edebiyatının nazım yönüyle Türk edebiyatının genel çizgisinde zengin bir görünüm içinde olduğu pek çok kaynakla kendini gösterir. Geçmişten beri ilgi çekiçi bir coğrafyada bulunan Irak Türkleri, sözlü ve yazılı sanatı etkin bir şekilde kullanmışlardır. Osmanlı Devleti'nin bu bölgedeki hâkimiyeti son bulduğundan beri devlet otoritesi içinde aktif olarak yer alamayan Irak Türkleri, yaklaşık doksan yıldır zaman zaman baskı rejimleriyle yönetilmiş ve bunun sonucunda yaşananlar edebiyata etki etmiştir. Soy ve kültür açısından farkı olmamasına karşı bir sınırın yalnızca idari olarak ayırdığı Anadolu ve Irak Türk toplumunun edebi geleneğinin de aynı olduğu görülür.

DİPNOTLAR:

(1)Benderoğlu, Abdulhüseyin Umran, (Latin alfabesine aktaran: Hatem Türk), Salkımsöğüt Yayınları, Erzurum, 2007, 94 s.

(2)Bu durumların edebi esere yansımaları azımsanamayacak düzeydedir. Buna bir örnek için bk. Marufoğlu, Ali, Direniş, Kerkük Vakfı, İstanbul, 2009.

(3)Moran, Berna, Türk Romanına Eleştirel Bir Bakış (2), İletişim Yayınları, (5. baskı), İstanbul 1997, s. 81.

(4)Moran, Berna, s. 80.

(5)Yaşar Kemal, İnce Memed 1, Adam Yay. (7. baskı), İstanbul, 2000, s. 88-90.

(6)Ömer Seyfettin, Bütün Hikâyeleri 9 (Yalnız Efe), Üç Harf Yayınları, İstanbul, 2005, s. 9-53.

Resim: Mesut DİKEL